

СЕДМА ГЛАВА

ВСЯКО ДЕТЕ НАПРЕДВА

*Организиране на училищата така, че да извличат
най-доброто у учениците*

*Точно както Микеланджело смятал,
че във всяко парче мрамор има заключен ангел,
аз смятам,
че във всеки ученик има заключено блестящо дете.*

МАРВА КОЛИНС

В началото на новото хилядолетие хиляди юноши представили страните си на международно състезание. Макар че имало данни да предизвика силен отзвук в цял свят, то не привлякло съществено внимание. Няколко съревнования на арена, нито ликуващи зрители и церемония по награждаване. Само малка пресконференция в Париж, на която били обявени резултатите.

За първи път в историята експерти намерили начин да сравнят директно уменията на млади хора от цял свят. Започвайки от 2000 г., ОИСП (Организацията за икономическо сътрудничество и развитие) щяла да кани 15-годишни ученици от десетки страни да участват на всеки три години в международния тест PISA – стандартизиран изпит, който проверява уменията им по математика, четене и природни науки. Резултатите им щели да покажат коя страна има най-знаещите млади умове, а следователно и най-добрите училища.

Резултатите нямали за цел страните да се хвалят с тях. Най-важно за напредъка на поколенията утре е качеството на образователните ни системи днес. Водещите страни щели да станат пътеводни светлини, за да може и останалият свят да изгради по-добри училища и по-образовани общества.

Сред фаворитите в първото състезание през 2000 г. били Япония и Южна Корея. За тези страни се знаело, че имат умни ученици с установени навици за учене. Но когато станали ясни резултатите, хората били учудени. Най-добре представилата се страна изобщо не била в Азия, не били и едни от обичайните суперсили в образованието от Северна и Южна Америка или Европа – Канада, Великобритания или Германия. Нито Австралия или Южна Африка. Победителят бил не някой друг, а страната аутсайдер Финландия, която не влизала в ничии сметки.

Само едно поколение по-рано Финландия била слагана в най-затънтеното място в областта на образованието, на нивото на Малайзия и Перу и след останалите страни от Скандинавския полуостров. Към 1960 г. 89% от финландците учели само до девети клас. Към 80-те години на миналия век финландските младежи продължавали да се представят посредствено в международни класации на база оценките на завършващи ученици и при участия на олимпиади по математика и природни науки.

Рядко се случва една страна да извърви толкова дълъг път за толкова кратко време. Някои наблюдатели заявили, че представянето ѝ на PISA било чист късмет. Но състезанието през 2003 г. ги опровергало – Финландия отново спечелила първото място с още по-високи резултати. През 2006 г. финландските ученици победили за трети пореден път, като изпреварили представителите на останалите 56 участващи страни.

Разбира се, всички тестове имат своите недостатъци, но отличното представяне на Финландия в образователната област не било ограничено само до PISA или дори до гимназистите. През 2012 г., когато

ОИСР подложила на различен тест уменията на над 165 хил. души в по-зряла възраст от десетки страни, Финландия завършила на първо място сред юношите и 20-годишните младежи както по математика, така и по четене.

Училищни директори, държавни ръководители и журналисти побързали да посетят Финландия с надеждата да разберат тайната съставка, с която да променят и своите училища. Но международни образователни експерти ги предупредили, че няма да им е лесно да пренесат рецептата. Някои от основните съставки били с местен характер – Финландия имала заможна и с еднородна култура население от едва пет милиона души.

Тези съставки може да са изиграли роля за постиженията на страната, но не били достатъчни, за да обяснят стремглавия ѝ възход. Да вземем за пример Норвегия, северния съсед на Финландия, която има още **по-ниско** ниво на живеещи в бедност деца и по-малки класове. Колкото и да е странно, докато Финландия се издигала, резултите на Норвегия на теста PISA рязко се влошавали. Финландия се представяла последователно по-добре и от останалите скандинавски страни. Явно имало нещо повече.

Докато Финландия продължавала да надминава очакванията, Америка последователно се представяла под тях. На теста през 2006 г. САЩ заели 35-о място сред 57 страни по математика и 29-о място по природни науки, а до 2018 г. подобряваме представянето си до 25-о място в общото класиране. Нашите училища можеха да научат много от изключителния скок на Финландия.

Отидох в страната, за да потърся тайната съставка. След като говорих с редица експерти в образователната област и се порових в обширни изследвания, ми стана ясно, че разковничето не се крие само в една магическа съставка. *Това не беше дори вкусният сок от боровинки.* Но убедителни данни от изследвания показват, че някои от най-добрите им съставки може да проработят навсякъде и да бъдат подобрени чрез известни корекции. След като изследвах какво е различното във Финландия, смятам, че успехът им до голяма степен се дължи на културата, която са създали.

Тази култура се корени в разбирането, че всички ученици имат потенциал. Вместо да избират най-добрите и най-умните, финландските училища са организирани така, че да позволяват на всеки ученик да израства. На изпита PISA разликата в постиженията между отделните училища и ученици била най-малката в света. Във Финландия да си непривилегирован, било по-малък недостатък, отколкото в другите страни – освен най-високия процент ученици със силно представяне страната имала и най-ниския дял на младежи със слабо представяне.

Финландските училища имат популярно мото: „Не можем да си позволим да пропилим мозък“. Този принцип е отличителен за културата им в образованието. Те знаят, че от ключово значение за разгръщането на скрит потенциал е да полагат усилия не само за ученици, които проявяват отрано признаци на значителни умения, а за всеки ученик независимо от видимите му умения.